

Szakmai ajánlás

A CLLD¹ programozás módszerének roma közösségek körében történő alkalmazásáról

Bevezetés

Az Autonómia Alapítvány 2015 nyarán kapott a felkérést az ERGO (European Roma Grassroot Organizations Network) szervezettől, hogy vizsgálja meg az ún. CLLD módszer roma közösségek körében történő alkalmazhatóságát, annak lehetőségét, hogy a közösség alapú tervezés keretében milyen módon vehetnének részt az uniós források felhasználásában, javítva ezzel hozzáférési esélyüket a fejlesztési forrásokhoz.

A felkérés előzménye, hogy az Autonómia Alapítvány 2014-2015-ben hét vidéki roma koordinátort alkalmazott, akik közül négyen egy - egy helyi LEADER akciócsoport munkaszervezetében voltak alkalmazva azzal a feladattal, hogy segítsék a helyi roma közösségek forrásszerzését. A kezdeményezést egyértelműen sikeresnek lehet minősíteni mind a forrásle hívás mutatói, mind a helyi munkaszervezetek véleménye alapján.

Jelen ajánlást az Autonómia Alapítvány a rendelkezésre álló programozási dokumentumok (ld. Függelék), szakértői interjúk (4 interjú programozásban részt vevő és intézményi szakértőkkel) és a már fent említett koordinátori program értékelése alapján készítette. Több kísérlet történt a területért felelős Miniszterelnökség, Vidékfejlesztési államtitkárság elérésére, de sajnos nem sikerült választ kapnunk az interjúra vonatkozó felkérésekre.

Az ajánlás célja, hogy a javaslatokat fogalmazzon meg a CLLD módszertan közvetlen alkalmazhatóságával kapcsolatban, azaz a Vidékfejlesztési Program LEADER intézkedése és a Területi- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében lehetővé vagy elvárható közösségi bevonásra valóban sor kerülhessen a vidéken élő roma közösségek esetében.

Jóllehet, a jelenleg ismert, hatályos LEADER Tervezési útmutató is „kirekesztettségben élőkéről”, „szegényekről” beszél és a roma vagy cigány kifejezés egyszer sem szerepel benne, ajánlásunkat ennek ellenére relevánsnak tartjuk, mivel a szegénységi kockázat a romák esetében jóval magasabb², a területi szegregáció pedig szintén kimutatható esetükben.

¹ Community-led Local Development, Közösségvezérelt helyi fejlesztés

² Ld. 2013-as beszámoló az alapvető jogok ombudsmanának tevékenységéről:
<http://www.parlament.hu/irom39/13837/13837.htm>

Ajánlásunknak különös fontosságot ad az a tény, hogy jóllehet 2015-öt írunk, a roma közösségek helyzete a rendszerváltáskorhoz képest romlott, s ebben részben az is közrejátszott, hogy az uniós fejlesztési forrásokhoz való hozzáférésük gyenge vagy kimutathatatlan volt³.

Helyzetleírás

A **közösség által irányított helyi fejlesztések** (community-led local development, CLLD) a 2014-2020-as programozási időszak újítása, amelyet lehetővé tesznek a vonatkozó jogszabályok, rendeletek. A CLLD előzménye a LEADER Program⁴, melynek tapasztalatai beépülnek a következő időszak végrehajtását szabályozó útmutatókba.

A CLLD egy módszer, amely a köz-,civil- és magánszféra együttműködését jelenti, amely érinti a helyi stratégiai tervezést, megvalósítást és követés-értékelést (monitoring) A CLLD párbeszédet és részvételen alapuló tervezési folyamatot jelent. „A módszer alkalmazásának alapvető célja az elköteleződés és a részvétel erősítése, a belső humán és fizikai erőforrások mozgósítása, a kreativitás ösztönzése és az együttműködések erősítése a térség fejlődése érdekében. A CLLD/LEADER megközelítés egyik alapvető jellemzője az alulról jövő kezdeményezésekre építő fejlesztés, amely megerősíti a helyi fejlesztő kapacitást és ösztönzi a különböző ágazatokat összekapcsoló, integráló fejlesztéseket.”⁵

A LEADER Program legfontosabb tulajdonsága a helyi partnerség, a leendő kedvezményezettek fejlesztésbe történő bevonása (magán-, civil- és állami szféra együttesen), melynek megvalósulásával több kritika is érte Magyarországot. A bevonás sokszor formális volt, a létrejött Helyi Fejlesztési Stratégiák alig különböztek egymástól, a Helyi Akciócsoportok (HACS) működése a gyakorlatban nem tükrözte az alulról jövő kezdeményezések, vélemények figyelembe vételét. Jóllehet, a programozási dokumentumok előírják a hátrányos helyzetű csoportok érdekeinek figyelembe vételét (még ha a cigány közösség nevesítve nem is szerepel ezekben), a valóságban a roma közösségek csak ritka esetekben voltak

³ Varró Gabriella-Kadét Ernő: A roma lakosság hozzáférése az uniós fejlesztési forrásokhoz, TASZ, 2010 (http://tasz.hu/files/tasz/imce/Varro_kadet_kutatas.pdf)

⁴ A LEADER hét kulcsszempontja: (1) az alulról jövő kezdeményezések ösztönzése; (2) a terület alapú megközelítés; (3) a helyi partnerség; (4) a több szektort érintő integrált fejlesztések; (5) a hálózatépítés; (6) az innováció; (7) a térségek közötti és nemzetközi együttműködések.

⁵ LEADER Helyi Fejlesztési Stratégia, Tervezési Útmutató, Lechner Non-profit Kft., 2015, kézirat

haszonélvezői a LEADER Programnak (két ilyen kistérség roma szereplőivel is készítettünk interjút).

Fontos változás a 2007-2013-as időszakhoz képest, hogy az új keretjogszabály alapján a **városi területek is alakíthatnak Helyi Akciócsoportokat**, amelyek stratégiáinak megvalósítását az ERFA-ból és az ESZA-ból biztosítják a Tagállamok (Magyarországon a TOP keretein belül).

Míg a korábbi programozási időszakban a LEADER finanszírozásának keretét az EMVA adta (s most is ennek az Alapnak van a LEADER-re dedikált forrása), a következő ciklusban a HACS-ok ösztönözve lesznek az önálló forrasszerzésre, mely nem korlátozódik csupán az EMVA keretében finanszírozott Vidékfejlesztési Programra, hanem más, a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiákban megjelölt célokhoz illeszkedő források megszerzésére is törekedniük kell.

A Területi- és Településfejlesztési Operatív Program keretében lehetőség van a városok (10 000 fő feletti települések) bekapcsolódására a CLLD programozásba, és a TOP-ok előkészítése már annyira előrehaladott állapotban van, hogy a megyei területfejlesztési programok - melyek meghatározzák a TOP keretében felosztható forrás felhasználását - tervezett elfogadása 2015 szeptemberére várható.

Bár a CLLD programozás nem volt kötelező eleme az előkészítő szakasznak, kérdésként vetődik fel, hogy ha az alapidokumentumnak tekinthető területfejlesztési program esetében ez a módszer nem érvényesült, mennyiben lehet annak a későbbiekben szerepe. Példaként a Heves megyei területfejlesztési programot⁶ említhetjük, melynek előkészítésében csak formálisan jelent meg a társadalmi részvétel (ld. 1. melléklet). Egy, a megyében lévő városi önkormányzat képviselője szerint a „projektgyűjtés”, azaz a megyei önkormányzatoktól bekért projektjavaslatok előkészítése úgy zajlott, hogy „szóltak, hogy egy hetünk van benyújtani olyan projektjavaslatokat, amikre majd a területfejlesztési program épül. Hát összeírtunk párat, de nemigen volt semmiféle projektervezés.”

A LEADER működésével kapcsolatban három fő kritikával lehetett találkozni:

- A pályázati rendszer bonyolult és áttekinthetetlen volt, sok érdeklődő csak késve szerzett tudomást a pályázati lehetőségről. Önmaga nem tudta elkészíteni a pályázatot.

-

⁶ A Heves megyei Területfejlesztési Program társadalmi vitára bocsájtott verziója:

<https://www.nth.gov.hu/hu/tevekenysegek/megyek-es-megyei-jogu-varosok/heves-megye/megyei-terletfejlesztési-program>

- A döntéshozatal a HACS-ban érintett polgármesterek, jelentősebb vállalkozók háttéralkuján alapult. Hiába volt korlátozva az önkormányzatok részvétele (maximum 50%), a végső döntések esetében érvényesültek a függőségi helyzetek.
- Valós társadalmi egyeztetés nem előzte meg a forráselosztást. A források szinte egyáltalán nem szolgáltak valódi társadalmi integrációs célokat.

A korábbi időszakban sem a szegénység, sem az etnikai szegregáció kezelése nem volt célként megjelölve. Ez a helyzet változik a következő időszakra vonatkozóan, mivel a LEADER keretében lehetőség lesz ilyen programok támogatására. Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) keretében pedig nemcsak a leghátrányosabb helyzetű járásokban működő HACS-ok, hanem azok is benyújthatnak pályázatot, amelyek lakosságának legalább 15%-a ⁷ magas munkanélküliséggel bír, vagy hátrányos besorolású településen lakik.

Ez a változás kinyithatná a LEADER HACS-ok mozgásterét a roma közösségek, és a szegénység problémája irányába, ha nem kellene a korábbi időszakhoz képest jelentősen kisebb hétéves költségvetéssel működniük (a felhasználható forrás HACS-onként 4-500 millió forintra esett vissza, ami mintegy harmada a korábban felhasználható keretnek). A forrásszűkítés másik negatív hatása, hogy a HACS-ok humán erőforrás kerete is csökkent, pedig a szegénységellenes projektek tervezése, koordinálása a jelenlegihez képest más, bővebb kapacitást igényelne.

Hiába keresünk értékelést, hatástanulmányt a 2007-2013-as LEADER programról, nem találunk. Így a program monitoringja sem valósult meg, legalábbis erről írásos összegzést nem találtunk. A következő időszakra vonatkozóan a Tervezési útmutató előírja, hogy a hátrányos helyzetű csoportokat nemcsak a tervezésbe, végrehajtásba, de a monitoringba is be kell vonni.

Összegzésként el lehet mondani, hogy amíg a 2007-2013-as időszakban egy jelentősen nagyobb forrás felhasználására egy, a szegénységet, romák helyzetét nem prioritizáló programozás mellett került sor, addig a következő időszakban a jóval kevesebb forrás mellett (30 milliárd forint a hétéves ciklusban a HACS-okhoz allokálva) az Útmutató és programozási dokumentumok nemcsak lehetővé teszik, hanem el is várják a hátrányos helyzetű csoportok lényegi bevonását a tervezésbe, döntéshozatalba.

Magyarország nem vállalta és nem is lesz alkalmazva a CLLD stratégia abban a formában, ahogy a Bizottság ezt ajánlásként megfogalmazta, azaz több alapot

⁷ LEADER helyi fejlesztési stratégia, Tervezési útmutató, 2015. szeptember (kézirat), 12. oldal

érintő forrásfinanszírozással. A CLLD módszer csupán három esetben, a LEADER-program (Vidékfejlesztési Program, ún. 6. tengely, EMVA forrás) és a TOP bizonyos kiírásai esetében fog érvényesülni (tisztá ESZA és vegyes ESZA-ERFA finanszírozás). A CLLD stratégia korlátozott alkalmazásának indoka a bonyolult eljárásrend, ami a többforrású finanszírozás esetében még áttekinthetlenebbé, kezelhetlenebbé tenné a rendszert.

Megemlítendő még, hogy a TOP 5.3 prioritása („közösségi programok megvalósítása”) CLLD módszerhez nagyon hasonló rendszert alkalmaz majd, de ennek a kiírásnak a részletei még nem ismertek.

Ahhoz, hogy a LEADER (és TOP 7. prioritása) valóban el is érje a szegénységben élőket, három olyan kérdést kell megválaszolni, amire az eddig megismert dokumentumok nem térnek ki:

1. A tervezési módszerek (SWOT, célfa stb.) részletesen szerepelnek a Tervezési útmutatóban, de hogyan fogják a munkát elvégző szakemberek megtalálni, megszólítani, motiválni, bevonni azokat a közösségeket, amelyeknek az ilyen együttműködésben semmi tapasztalatuk nincs, nem rendelkeznek azokkal a készségekkel, amelyek ezeknek a szofisztikált tervezési eszközöknek a használatához szükségesek.
2. A HACS-ok a jelentős forrásmegvonás következtében a korábbiakhoz képest jóval szerényebb humán kapacitással rendelkeznek. A szegénységben élő közösségekkel, sokszor romákkal való munkában korántsem biztos, hogy rendelkeznek megfelelő tudással, tapasztalattal. Elvárható-e egy lényegi tervezési folyamat ebben az esetben? Nem félő-e, hogy a helyben erősebb, de még a LEADER célcsoportjába illeszkedő kör igényeit fogja a tervezés kiszolgálni?
3. Hogyan lehet majd egyenlő esélyeket biztosítani azoknak a projekteknek, amelyek mögött kedvezményezettként a leggyengébb érdekérvényesítő képességgel rendelkező emberek, csoportok állnak?

Javaslatunk ezekre a dilemmákra kínálnak megoldásokat.

Források bővítése, allokáció

A magas szegénységi mutatóval bíró járások⁸ esetében kiegészítő forrás álljon rendelkezésre a szegénység újratermelődését megakadályozó akciókra. Ezzel lehetségessé válik, hogy ne az egyébként is csökkentett forrás terhére kelljen ilyen projekteket megvalósítani, a társadalmi feszültség további növelésének kockázatával. A megnövelt forrás felhasználását a teljes tervezési időszakra elosztva tegyék lehetővé, így a lépcsőzetes, egymásra épülő fejlesztési folyamat finanszírozása is biztosítható.

A kiegészítő forrás egy része a helyi kapacitásépítésre, technikai segítségnyújtásra (ld. a következőkben) legyen felhasználható. Ezek a fejlesztések a helyi igényekhez legyenek igazítva és ne az elérhető forrás határozza meg - egy diszfunkcionális pályázati vagy közbeszerzési rendszerben - a nyújtott szolgáltatások körét.

Szabályozási, eljárásrendi oldal ***Általános elvek***

A CLLD módszer csak abban az esetben lehet sikeres, ha a stratégia (eljárásrend) és a forrás is egyszerre biztosított a pályázói kör számára. Azaz sem önmagában egy, a célcsoportként tételezett pályázói kör számára előnyös forráselosztási rendszer megfelelő forrásallokáció nélkül (ld. LEADER közösségek jelentős forráscsökkenését), sem pedig egy jelentős forrásallokáció hatékony stratégia és eljárásrend hiányában nem érhet el célt. Utóbbi esetben megismétlődhet az a helyzet, hogy a hatalmi tőkével és/vagy információval bíró vagy a pályázati rendszert professzionálisan kezelő szervezetek szerzik meg a források zömét, a célcsoporthoz pedig alig vagy egyáltalán nem jut el.

A roma közösségek bevonása manifeszt módon jelenjen meg a tervezési útmutatóban. Tekintve, hogy a mélyszegénységi kockázat a romák körében magasabb és a területi szegregáció esélye is jóval nagyobb, védhető a cigányok kifejezett célcsoportként kezelése. Azaz a CLLD programozási útmutatókban, dokumentumokban jelenjen meg a cigányság, mint célcsoport, a CLLD feladatokat végző szakemberek kapjanak szakszerű felkészítést arra vonatkozóan, hogy milyen módon tudják elérni és bevonni a roma közösségeket.

A tervezési útmutató kitér a helyi közösség tervezési folyamatba bevonásának formális voltának kockázatára. Ezt a valós problémát úgy lehetne a leginkább kiküszöbölni, ha a bevonás elmaradásának felelőssége ne a helyi szakembereket terhelje. Abban az esetben, ha problémába ütközik a helyi részvétel biztosítása, kérhessenek mentori segítséget, központi forrásból finanszírozva.

⁸ CLLD Tervezési útmutató, 11. oldal

A magas szegénységi mutatóval
esetében készüljön kiegészítő intézkedés.

bíró járások

A nem kifejezetten magas szegénységi mutatójú járások esetében is tárják fel az ún. szegénységi góccokat, roma szegregátumokat - ezek bevonására készüljön akcióterv.

A LEADER ismert problémája volt, hogy az önkormányzatok öneréje az ÁFA volt, mivel ez nem volt elszámolható költség. Ez a helyzet a 2020-as időszakban változik majd, így a teljes költség elszámolhatóvá válik. Ugyanakkor az utófinanszírozás továbbra is elveheti a pályázói kedvet. Erre az eljárásrendnek mindenképp választ kell majd adnia, mert ez a potenciális támogatotti kör esetében épp azokat zárja ki (vagy kényszeríti nem szabályos pénzügyi manőverekre), amelyek épp a leghátrányosabb célcsoport közvetlen közelében működnek.

Humán kapacitás bővítése

A magas szegénységi mutatójú járásokban működő HACS-ok kapjanak kiegészítő forrást olyan szakemberek foglalkoztatására, akik csak a hátrányos helyzetű csoportok bevonásával foglalkoznak és feladatuk a közösségek bevonásával készült projekttervek generálása, projektek megvalósítása és monitoring tevékenység koordinálása. (A HACS-ok tevékenységének monitoringja természetesen nem az ő feladatuk kell, hogy legyen.)

A HACS-ok támogatására jöjjön létre egy országos hatókörű szakmai csoport, amelyik a módszertani ajánlások elkészítése mellett helyi mentori segítséget is nyújt a HACS-ok munkatársainak.

Programkiegészítő elemek, technikai segítségnyújtás

I. A Kormány 1731/2013. (X. 11.) Kormányhatározata a 2014-2020-as európai uniós programok lebonyolításának alapelveiről 3. bekezdése így szól:

„Az európai uniós forrásból megvalósuló projekteket a projektötlet megszületésétől a projekt megvalósulásáig, különösen a pályázati dokumentáció összeállítását, valamint a projektek végrehajtásának támogatását felkészült szakértői bázison alapuló állami kapacitások megteremtésével kell biztosítani a következők szerint:

a) megyei jogú város és megyei önkormányzatok esetében önálló, saját erőforrások biztosításával;
b) az ágazati szervezetek, minisztériumok esetében állami (központi) kapacitások biztosításával;

c) helyi- és nemzetiségi önkormányzatok, állami cégek esetében állami (központi) kapacitás biztosításával;

d) az így kiépített humán kapacitások kisvállalkozók és bevett egyházak számára történő igénybevétele is biztosítani kell.”

A felsorolt kapacitások legyenek elérhetőek a civil szervezetek számára is, hogy a CLLD programozás valódi projektekhez vezessen. Ahhoz, hogy ez megtörténjen, a kormányhatározatba foglalt kapacitás, szolgáltatás elérhető kell, hogy legyen a vidéki, nem urbánus területeken is. Ehhez olyan mozgó és internet alapú szolgáltatást kell biztosítani, amely számol a célcsoport anyagi körülményeivel is.

II. A korábbi kistérségi koordinátori vagy roma projekt támogatói hálózatok mintájára célszerű kiépíteni egy, a projektfejlesztést a közösségek bevonásával kezdő, szakemberekből álló országos hálózatot. A szolgáltatás legfontosabb feladata a helyi közösségek megszólítása és bevonása lenne, amelyhez célzott felkészítést és olyan pénzügyi eszközöket kapnának, melyek eddig nem vagy nem együttesen voltak a fejlesztéspolitikában jelen.

A hálózat feladatai⁹:

- Roma közösségek felkutatása a meghatározott járásokban. Szegregátumok és jelentősebb létszámú roma közösségek azonosítása, azok jellemzése (szociális, infrastrukturális, munkaerő-piaci, oktatási jellemzők; körükben működő szervezetek, szakemberek felkutatása, eddigi fejlesztések, projektek feltérképezése);
- Főbb problémák összegyűjtése (oktatási, infrastrukturális, roma–nem-roma közösségek viszonyrendszere);
- A közösségben meghatározó személyek felkeresése, bevonásuk közösségi megbeszélésekbe (szükség esetén szakemberek meghívása, tanulmányutak szervezése számukra sikeres kezdeményezések megismerésének céljából);
- Közösségi tervezési alkalmak szervezése, lebonyolításuk (ehhez további szakértői segítség - közösségfejlesztő, moderátor - és ún. kisadományi támogatási alap biztosítása);
- Helyi kisadományi projektek generálása: A kisadományi projektek lehetővé teszik a projektszemlélet, közösségi tervezés elsajátítását, erősítik a helyi közösség autonómiáját és motivációját. A kisadományi projektek a pályázati finanszírozáshoz hasonló, de egyszerűsített eljárásrendben kerülnek elbírálásra és támogatásra. A projektek a helyi közösség szükségleteire válaszolnak, de fő céljuk nem annyira egy nagyobb léptékű probléma megoldása, mint a motiváció és a tapasztalatszerzés.
- Projektfejlesztés. A közösség motivált tagjaival problémaelemzés, projekttervezés csoportos munka keretében. A munkába be kell vonni a közösség életében kulcsszerepet játszó, de nem a roma közösséghez tartozó szereplőket is (polgármester, iskolaigazgató, for-profit szervezetek vezetői stb.);
- Szervezetfejlesztés. A helyben működő szervezetek helyzetének, állapotának felmérése, igény esetén jogi-pénzügyi tanácsadás *közvetítése*

⁹ Az Autonómia Alapítvány által az ún. Projektfejlesztő szolgáltatás program keretében tesztelt módszerek.

- számukra, hogy a szervezet alkalmassá váljon fejlesztési projektek végrehajtására;
- Forrásteremtés, pályázás. Az elkészült projekttervekhez források felkutatása, pályázatok előkészítése (csak abban az esetben, ha a helyi pályázó már rendelkezik a megfelelő szervezeti és humán kapacitással a projektek lebonyolítására);
 - Monitoring feladatok szervezése. Olyan monitoring terv elkészítse, mely hozzásegíti a helyi roma közösség tagjait, hogy objektív információkat szerezhessenek a helyben megvalósuló projektek céljáról, saját lehetséges szerepükről azokban;
 - Visszajelzés készítése a hálózat vezetője számára a források elérésének helyben tapasztalt akadályairól, javaslatok megfogalmazása.

Összefoglalás

A CLLD módszer, mely megjelenik a Partnerségi megállapodásban is, jó lehetőséget teremtene a valóban helyi beágyazottsággal (így remélhetően hatékonyabb) projektek finanszírozására a hátrányos helyzetű, így a roma közösségek esetében. Ez azonban csak akkor valósulhat meg, ha a CLLD stratégia és eljárásrend, valamint a forrásallokáció is összhangba kerül. Önmagában egyik sem vezethet célra. Javaslatunk főként a roma közösségek elérésére, bevonására vonatkoznak.

Három fő javaslatunk a következő:

1. Minden kistérségben történjen meg a helyi roma közösségek és szereplők feltérképezése és bevonása a valódi igényfelmérésbe, tervezési folyamatba. Enélkül egyetlen LEADER HACS se tervezhesse meg a forráselosztást. A bevonás nem lehet - az eddigiekhez hasonlóan - csupán formális bevonás.
2. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson, létre kell hozni egy olyan hálózatot, mely a magas roma lakossággal bíró járások (LEADER akcióterületek) HACS-ai mellé rendelt roma koordinátorokból áll, akik feladatuk elvégzéséhez megfelelő felkészítést, központi szakmai támogatást és erre a célra elkülönített forrást kapnak. Emellett munkájuk elvégzését kiszámítható és a helyi fejlődés eléréséhez szükséges időkeretben végezhesék, számolva azzal, hogy a valódi változáshoz lépcsőzetes, egymásra épülő akciók és nem hirtelen elosztott, nagy összegű források szükségesek.
3. A CLLD dokumentumok kezeljék nevesítve a cigányságot, készüljön külön módszertan a helyi roma közösségek megszólítására.

I. sz. melléklet

A Heves megyei Területfejlesztési program társadalmi vitája:

„Területfejlesztési Egyeztetési Fórum ülése (2013. március 19.): A fórumon a Szakmai Tanácsadó Kerekasztal személyes véleményezésre felkért szervezetei vettek részt (Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata, Heves Megyei Kormányhivatal, Eszterházy Károly Főiskola, Károly Róbert Főiskola, Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Heves Megyei Agrárkamara, Magyar Turizmus Zrt. Észak- magyarországi és Tisza-tavi Regionális Marketing Igazgatóság, Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, NORDA Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.) Az itt felsorolt szervezetek képviselői a fórumon elmondhatták véleményüket a koncepció javaslattevő fázisával kapcsolatban.

□ „Tervezés Hete” elnevezésű fórunsorozat (2013. március 25-29.): A „Tervezés Hete” elnevezésű területfejlesztési fórunsorozat a járásközpontokat érintette: Eger, Heves, Füzesabony, Hatvan, Pétervárára, Bélapátfalva, Gyöngyös. A járási székhelyeken a helyi gazdasági, közigazgatási, civil és szakmai képviseletek is elmondhatták véleményüket, észrevételeiket a bemutatásra kerülő javaslattevő fázisról, bekapcsolódhattak a területfejlesztési munkafolyamatba. A rendezvényeken jellemzően a települési polgármesterek, helyi vállalkozók, civil szervezetek képviselői vettek részt, ezzel biztosítva, hogy a helyi tudás, a helyi problématerkép, és a megoldási javaslatok is bekerülhessenek a dokumentumba. A konzultációs fórunsorozat 7 helyszínén közel 200 résztvevő, több mint 50 javaslata hangzott el a koncepció szakmai iránymutatásaival kapcsolatban. A legtöbb esetben a hozzászólók a bemutatott megyei javaslattevő fázist széleskörűnek, a problémákra és azok megoldási lehetőségeire fókuszáló dokumentumként jellemezték. „

Függelék

Felhasznált források

1. Magyarország Partnerségi megállapodása a 2014-2020-as időszakra. Elfogadva: 2014. augusztus 15.
2. Helyi fejlesztési stratégia - Tervezési útmutató, *Tervezet, 2015. szeptember*
3. 1303/2013/EU számú közös előírásokat tartalmazó rendelet a Az Európai Regionális Fejlesztési Alap által az európai területi együttműködési célkitűzésnek nyújtott támogatásra vonatkozó egyedi rendelkezésekről.